

A magyar nevelésügyi folyóiratok bibliográfiája 1841—1936. *Felkay Ferenc* előszavával. Összegejtötte Baranyai Mária és Keleti Adolf. (A Fővárosi Pedagógiai Könyvtár Kiadványai. 3. szám.) Bp. 1937. Budapest székesfőváros házinymodája. (Lex. 8-r., 149 l.)

Ennek a hézagot pótló és komoly hivatást teljesítő intézménynek kiadványaival mindig szívesen foglalkozunk, mert az eddigiekben szakavatott, lelkiismeretes munkákkal álltunk szemben. A most megjelent kötetben pedig különös örömünk telik, mert a nehézségek (utódállamok!) ellenére, aránylag teljesen megvalósítja velünk együtt számos kartársnak titkos gondolatát. „A kutatásra és a tárgy feldolgozására előzetes becslés alapján a könyvtár először három hónapot, legfőljebb félévet szánt: két és fél esztendő lett belőle.“ A „gyűjtők“-nek ez a kedves önvallomása megható és önkénytelenül Horatiusnak *Nonumque prematur in annum* intelmére emlékeztet. Amde nemcsak „összegejtés“-ről van itt szó, amint a címlap szerényen jelzi, hanem a Bevezetés (7—41. l.) tanúsága szerint a füzetnek második főrészeiben (43—141. l.) közölt nyersanyagoknak szakszerű és pontos feldolgozásáról minden viszonylatban, a genfi Bureau kiadványaiban követett, bevált módszer mintájára: A magyar pedagógiai folyóiratok története, címeiknek időbeli és hely szerint való felsorolása, szerkesztők, laptulajdonosok és kiadók, tartalom, jelleg és érték, a magyar kisebbségek pedagógiai lapjai, úgyszintén idegennyelvű magyarországi nevelésügyi lapok. Ebből a széles látókörre valló képből csak néhány kimagasló közérdékű adatot ragadunk ki. Az 1841-től 1936 novemberéig terjedő időszakban 400 magyar pedagógiai folyóirat jelent meg, amelyek közül ma 70 él (a legújabb Élet és Iskola, Nevelésügyi Szemle hozzáadásával). Ez utóbbiak közül legrégebb az Országos Középpiskolai Tanáregyesületi Közlöny (1867 óta), a Néptanítók Lapja (1868) s a Kisdnedvelés (1870). A Néptanítók Lapja az 1868—73. évi időszakban német, tót, román, szerb és rutén nyelven is megjelent, amit a magyarországi számos németnyelvű pedagógiai folyóirattal együtt (37—38. l.) az uting hangoztatott „erősza-
kos magyarosítás“ megvilágítása érdekében sietünk a külföldnek is tudomására hozni. A 400 folyóirat közül 164 Budapesten, 266 vidéken jelent meg, 158 az elemi népoktatással foglalkozott, 52 általános irányú volt, a szakiskolákat 19, a középiskolákat 16 képviselte. Magánvállalkozás volt 163, tanító- és tanáregyesületeké 113, a felekezeti oktatás érdekeit 77 lap képviseli. Az utódállamok magyar tanítósága szinte emberfeletti küzdelmének eredménye Erdélyben 2, a Felvidéken 4 magyar szaklap (37. l.). Legalább melleleg meg lehetett volna emlékezni néhány, sajnos, csak régebb napilapnak tanügyi mellékletéről: Egyetértés (Bokor József), Pester Lloyd (Heinrich Gusztáv), Magyar Újság (Zsengeri Samu). Hogy a külfölddel szemben ebben a viszonylatban is megálljuk helyünket, azt a szerzők a 36. lapon a következő meglepő és örvendetes adatokkal igazolják. A Sperling-féle német folyóirat-bibliográfia 1935-ben 270 nevelés- és tanügyi szaklap címét közli, amiben szerepelnek az Ausztriában, a magyarországi németlakta vidékeken és minden ország- és világrész németajkú lakosságának körében

megjelenő folyóiratok is. Ez a 270 folyóirat kb. 95 millió német anyanyelvű és 45 millió németül beszélni tudó lélek pedagógiai tudásvágyát elégíti ki, ami összesen 140 millió olvasót jelent. Ezzel szemben Magyarországon ezidő-szerint 70 pedagógiai folyóirat jelenik meg az országban és külföldön élő alig 11½ millió magyarság számára! Ha ehhez hozzátesszük, hogy a meg-indított magánvállalkozások feltűnő nagy számának tanúsága szerint a 400 folyóirat között alig akad néhány, amelyet nem a tanítóság önzetlen hiva-tásszeretete hívott volna életre anyagi és szellemi áldozatok árán, akkor meg kell állapítanunk, hogy ez a kiadvány nemcsak értékes és maradandó kultúr-politikai dokumentum, hanem egyúttal dicső emléke a magyar tanítóság ügy-szeretetének, tudásvágyának és hazafias önzetlenségének.

Az emlékezetes kiadványnak méltó nyomdai kiállítása a székesfőváros házinyomdáját dicséri. Elolvasását minden kártnárnak melegen ajánlhatjuk; egyrészt mert sok-sok érdekes és tanulságos adatot meríthetnek belőle, más-részt mert esetleg újabb személyi adatok hozzájárulásával előkészíthetik egy második, bővített kiadás megjelenését. A fáradhatatlan összegyűjtőket pedig arra szeretnők buzdítani, hogy egyik következő, ugyancsak hézagot pótló kiadványuk számára szemeljék ki az 1887-ben, tehát éppen félszázaddal ez-előtt megjelent Panyák-féle repertórium óta elárvult *programmértekezéseket* vagy az önálló monográfiában mindmáig szűkölködő *önképzőköröket*. Mind-egyikkel éppolyan hálára köteleznék a hazai tanítóságot, mint a magyar neve-lésügyi folyóiratoknak alapvető bibliográfiájával. kf.

Waldapfel József: Ötven év Buda és Pest irodalmi életéből 1780—1830.

A M. Tud. Akadémiától jutalmazott pályamunka, Budapest, 1935. Kiadja a M. Tud. Akadémia. (368 lap.)

Waldapfel József, a magyar pedagógiai életben és irodalomban egykór kiváló érdemeket szerzett s a mult év folyamán elhunyt Waldapfel János-nak derék fia, ki a magyar művelődés szeretetében s a nemzeti tudomány mű-velésében atyja nyomdokaiba lép, érdekes és gazdag anyagot gyűjtött össze és a Magyar Tudományos Akadémia pályadíjával koszorúzott könyvét írt Buda és Pest irodalmi életének arról a félszázadáról, melyben legtöbb történt a vala-mikor nagyrészt németajkú két testvérváros megmagyarosodására nézve s egyben arra, hogy ezek az idővel székesfővárossá fejlődő városok együtt a magyar kultúra középpontjává váljanak.

E címe szerint magyar irodalompolitikai és műveltségtörténeti monografia voltaképen kultúrpedagógiai tárgyú is, amennyiben a nemzeti műveltség köz-pontosításának egy nevezetes fejezetét tárgyalván, bizonyos szempontból a magyarság nemzeté nevelésének problémáját is megvilágítja.

Waldapfel József kiindulópontja és időkerete is pedagógiai érdekességü-nek mutatja a könyvet, mert ezt az egységes korszakot jelentő félszáz-a-dot Pázmány nagyszombati egyetemének Budára való áthelyezésével s ez át-helyezés művelődési hatásának rajzával kezdi és kereteit általában két művelő-déspolitikai eseményben, az egyetemnek a fővárosba költözésében és a M. Tud.